

Lietderības audita būtība

Linda Sīle
SIA “Ernst & Young Baltic”, CIA, IAI locekle

2010.gada 16.martā

 ERNST & YOUNG
Quality In Everything We Do

Saturs

- ▶ Definīcijas un skaidrojumi
- ▶ Trīs “E” būtība
- ▶ Lietderības izvērtējums iekšējā audita ietvaros

Definīcijas un skaidrojumi

Definīcijas

▶ **Performance auditing -**

is an independent examination of the efficiency and effectiveness of government undertakings, programs or organizations, with due regard to economy, and the aim of leading to improvements

▶ **Lietderības audits –**

ir neatkarīga valsts institūciju, programmu vai organizāciju darbības efektivitātes un produktivitātes pārbaude, ievērojot ekonomiskuma principus, kuras rezultātā tiek īstenoti darbības uzlabojumi

(INTOSAI vadlīnijas)

Definīcijas (2)

▶ **Value for money audit –**

Independent audit of a not-for-profit organization (government agency or unit, charity, trust, etc.) to assess the effectiveness and efficiency of its utilization of funds.

▶ **Naudas lietderīga izlietojuma audits –**

Bezpeļņas organizācijas (valsts institūciju vai aģentūru, labdarības, vai deleģēto organizāciju u.c.) darbības neatkarīgs audits, lai novērtētu izmantoto līdzekļu produktivitāti un efektivitāti.

(BusinessDictionary.com)

Definīcijas (3)

► Funkciju audits

ir iestāžu darbības funkciju izvērtēšana ar mērķi palielināt valsts pārvaldes efektivitāti, samazinot budžeta izdevumus, nodrošinot to lietderīgu izmantošanu un saglabājot vai uzlabojot pakalpojumu kvalitāti

*(Ministru kabineta instrukcija Nr.3
“Kārtība, kādā plāno un veic valsts pārvaldes
funkciju auditu un ievieš funkciju audita ieteikumus”)*

Atšķirība starp lietderības auditu un funkciju auditu - mērķi

▶ Lietderības audita mērķi:

- ▶ pārbaudīt administratīvo **darbību ekonomiskumu** atbilstoši saprātīgas pārvaldības principiem un praksei, kā arī vadības politikai;
- ▶ pārbaudīt personāla, finanšu un citu **resursu izmantošanas efektivitāti**, ieskaitot piemēroto informācijas sistēmu, darbības rādītāju un uzraudzības pasākumu rezultātus, lai savlaicīgi novērstu trūkumus;
- ▶ pārbaudīt **darbības atbilstību** noteiktajiem organizācijas **mērķiem** un faktisko **darbības ietekmi** salīdzinājumā ar paredzēto ietekmi.

▶ Funkciju audita mērķi:

- ▶ konstatēt funkcijas vai uzdevumus, no kuru izpildes būtu **iespējams atteikties** vai kurus būtu iespējams **deleģēt** izpildei privātajam vai nevalstiskajam **sektoram**, nodrošinot to efektīvāku un ekonomiskāku izpildi
- ▶ pārskatīt un precizēt valsts pārvaldes funkcijas un uzdevumus, novēršot to **pārklāšanos un dublēšanos** starp iestādēm vai to struktūrvienībām
- ▶ izvērtēt valsts budžeta programmu **izmaksas** un iestāžu sasniegtos **rezultātus**
- ▶ **optimizēt** valsts pārvaldes iestāžu **struktūru un nodarbināto skaitu**, palielinot darba produktivitāti un izpildes intensitāti
- ▶ izvērtētu iespējas **decentralizēt valsts pārvaldes funkcijas**, veicot tās pakalpojuma saņēmējam piemērotā valsts pārvaldes līmenī.

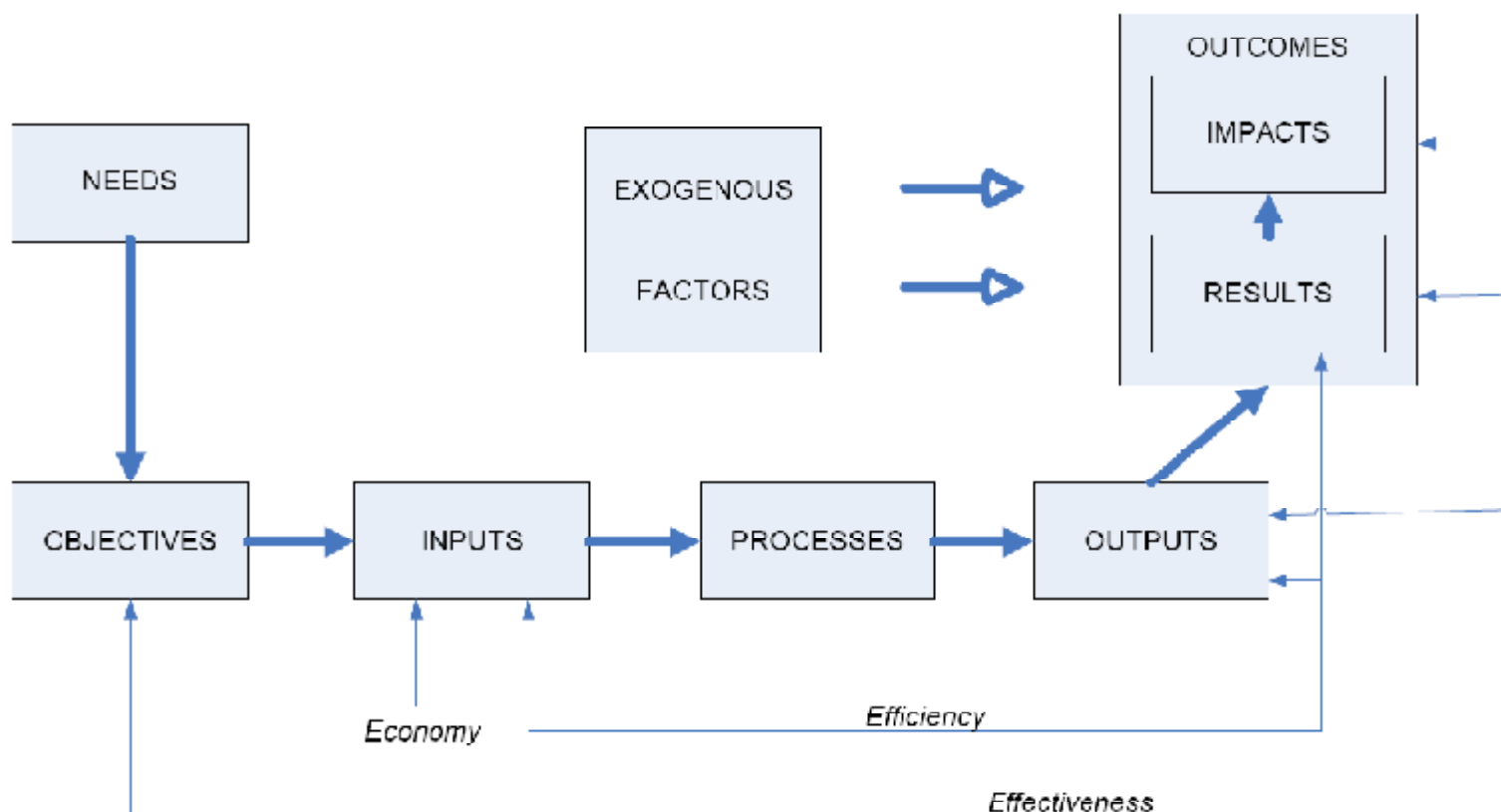
Trīs “E” būtība

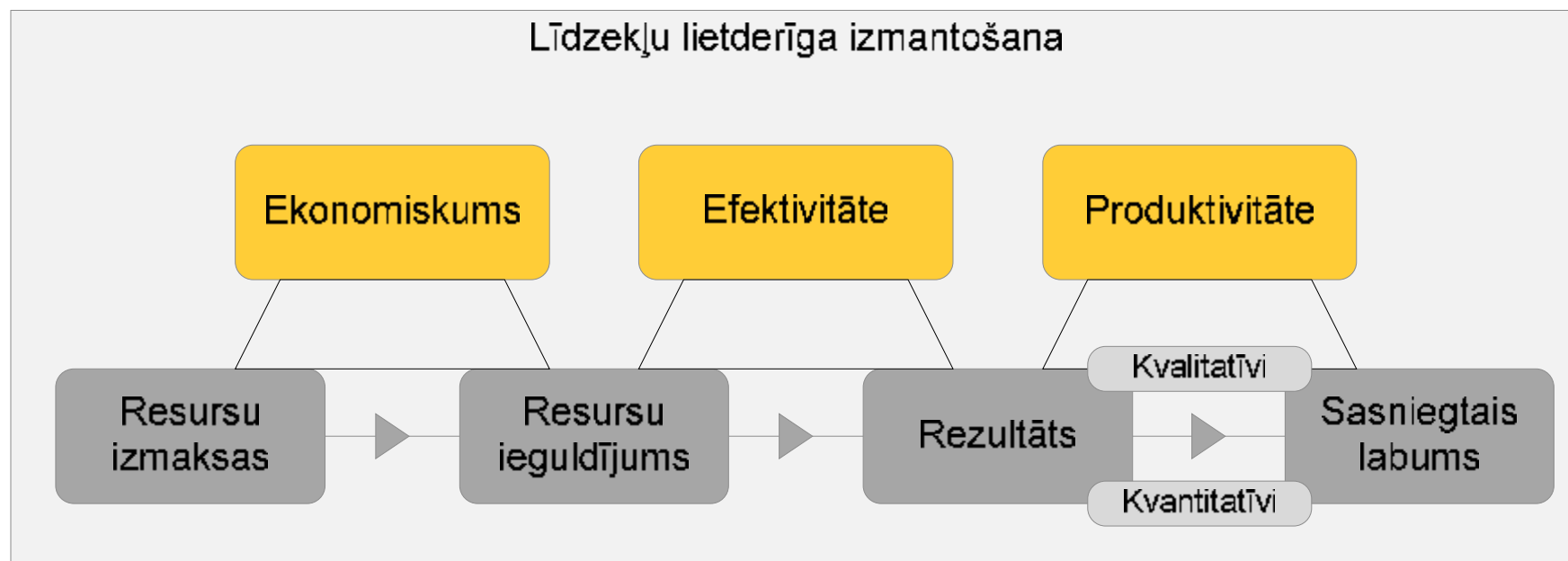

Programmu darbības cikls bezpeļņas situācijā

THE PROGRAMME LOGIC MODEL

Trīs “E” pamatprincipu būtība

Trīs “E” skaidrojumi

Princips	Skaidrojums	Piemēri
Ekonomiskums <i>Economy</i>	Minimizēt izmantoto resursu cenu, ievērojot pieņemamu kvalitātes līmeni	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Izmantoto personāla resursu cena 1 km ceļa uzturēšanai ▶ Apkalpojošā personāla vienas stundas pakalpojuma izmaksas
Efektivitāte <i>Efficiency</i>	Maksimizēt rezultātus kvalitatīvi un kvantitatīvi no ieguldītajiem resursiem un darbībām	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Uzturēto ceļa km skaits uz 1000 Ls ▶ Apkalpoto klientu skaits nedēļas laikā
Produktivitāte <i>Effectiveness</i>	Rezultāti nodrošina maksimālu sasniegto labumu kvalitatīvi un kvantitatīvi kā definēts mērķos	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Autobraucēju apmierinātība dažādos reģionos ar ceļu uzturēšanas līmeni (kvalitatīvi) ▶ Ambulatoro klientu skaits, kuriem nav bijusi nepieciešama stacionāra aprūpe

---

Ekonomiskums

- ▶ **Mērķis** – nodrošināt zemas resursu izmaksas
- ▶ **Jautājumi:**
  - ▶ Vai atbilstoša veida, kvalitātes un daudzuma resursi tiek iegūti par zemāko iespējamo cenu?
  - ▶ Vai resursi tiek pārvaldīti ar mērķi samazināt kopējos izdevumus?
  - ▶ Vai darbības varēja veikt citādāk, kā rezultātā būtu zemākas izmaksas?
- ▶ **Iespējamie riski:**
  - ▶ Resursu izšķiešana – tādu resursu izmantošana, kas nav nepieciešami vēlamo rezultātu un gala labumu sasniegšanai;
  - ▶ Pārmaksāšana – izmantoto resursu iegūšana par augstākām izmaksām nekā tas būtu bijis iespējams
  - ▶ “Zelta resursu” ieguldīšana – maksājot par augstākas kvalitātes ieguldītajiem resursiem nekā tas nepieciešams vēlamo rezultātu un gala labumu sasniegšanai

---

Efektivitāte

- ▶ **Mērķis** – nodrošināt labāko attiecību starp rezultātu un resursu ieguldījumu
- ▶ **Jautājumi:**
  - ▶ Vai iegūti rezultāti ir maksimālie, ko varēja sasniegt pie esošo resursu daudzuma, kvalitātes un laika?
  - ▶ Vai ieguldīto resursu kombinācija ir piemērota visefektīvākajā veidā no izmaksu viedokļa?
  - ▶ Vai ir iespējams novērst šķēršļus, traucējumus vai nevajadzīgu dublēšanos darbību izpildē?
- ▶ **Iespējamie riski:**
  - ▶ Resursu noplūde – izmantotie resursi nenoved pie vajadzīgajiem rezultātiem
  - ▶ Nav optimāla ieguldīto resursu / rezultāta attiecība (piemēram, zems darbaspēka efektivitātes koeficients)
  - ▶ Lēna darbību izpilde, patērējot papildu resursus
  - ▶ Nespēja identificēt un kontrolēt ārējo ietekmi – izmaksas saistībā ar citām personām, uz kurām tieši neattiecas veiktās darbības

---

Produktivitāte

- ▶ **Mērķis** – novērtēt, cik lielā mērā ir sasniegti paredzētie labumi
- ▶ **Jautājumi:**
  - ▶ Vai iestādes darbības rezultātā ir sasniegti paredzētie rezultāti?
  - ▶ Vai rezultāti ir nesuši skaidru un pozitīvu labumu mērķa grupai?
  - ▶ Vai rezultāti ir nodrošinājuši sasniedzamo labumu paredzētajā daudzumā, kvalitātē un laikā?
- ▶ **Iespējamie riski:**
  - ▶ Kļūdas politikas veidošanā – kļūdainas vajadzību izvērtējums, neskaidri vai nesaistīti mērķi, nepareizi izvēlēti valsts darbības virzieni vai nepiemērots ieviešanas mehānisms;
  - ▶ Vadības kļūdas – mērķi netiek sasniegti, vadībai nav noteikti prioritāri sasniedzamie mērķi

Lietderības izvērtējums iekšējā audita ietvaros

Iekšējā audita loma

- ▶ Pilnu lietderības izvērtējumu parasti veic ārējā neatkarīgā organizācija
- ▶ Iekšējais audits var veikt:
  - ▶ Dažādu atsevišķu lietderības aspektu izvērtējumu kārtējā audita ietvaros noteiktā procesā vai funkcijā – parasti ekonomiskums un efektivitāte
  - ▶ Pastāvošo kontroļu novērtējumu, kurām jānodrošina ekonomiska un efektīva organizācijas resursu izmantošana
  - ▶ Definēto programmu mērķu, rezultātu un sasniedzamo labumu sākotnējo izvērtējumu (SMART metodika)

Kas ir svarīgi plānojot lietderības izvērtējumu?

- ▶ Pētāmās problēmas definēšana
- ▶ Audita mērķu izvirzīšana
- ▶ Audita apjoma un tā ierobežojumu noteikšana
- ▶ Audita jautājumu vai hipotēžu uzstādīšana
- ▶ Kritēriju definēšana – kas ir pareizi?
- ▶ Rādītāju vai koeficientu definēšana darbības mērīšanai
- ▶ Datu iegūšanas plānošana

Rādītāji iepirkuma funkcijas lietderības izvērtēšanai - Piemēri

---

- ▶ Iepirkuma procesa laiks (posmi)
- ▶ Iepirkumu skaits uz 1 iepirkuma speciālistu
- ▶ Iepirkuma struktūrvienības darbības izmaksas uz 1 Ls noslēgto iepirkumu līgumu summas
- ▶ Elektroniski veikto iepirkumu īpatsvars
- ▶ “Iekšējo” klientu apmierinātība
- ▶ Piegādātāju apmierinātība
- ▶ Līgumu zem X Ls īpatsvars
- ▶ Rēķinu skaits uz vienu līgumu
- ▶ Rēķinu zem X Ls īpatsvars

Rādītāji personāla vadības funkcijas izvērtēšanai - Piemēri

- ▶ Vakances periods
- ▶ Jauna darbinieka atrašanas izmaksas
- ▶ Jauno darbinieku apgrozījums
- ▶ Visu darbinieku apgrozījums
- ▶ Apgrozījuma finanšu ietekme
- ▶ Novēršamais darbinieku apgrozījums
- ▶ Jauno darbinieku atzinīgs novērtējums
- ▶ Atlaisto jauno darbinieku finanšu ietekme
- ▶ Vadības apmierinātība
- ▶ Apmācību un izaugsmes iespējas
- ▶ Apmierinātība ar apmācību darba vietā

Jautājumi?

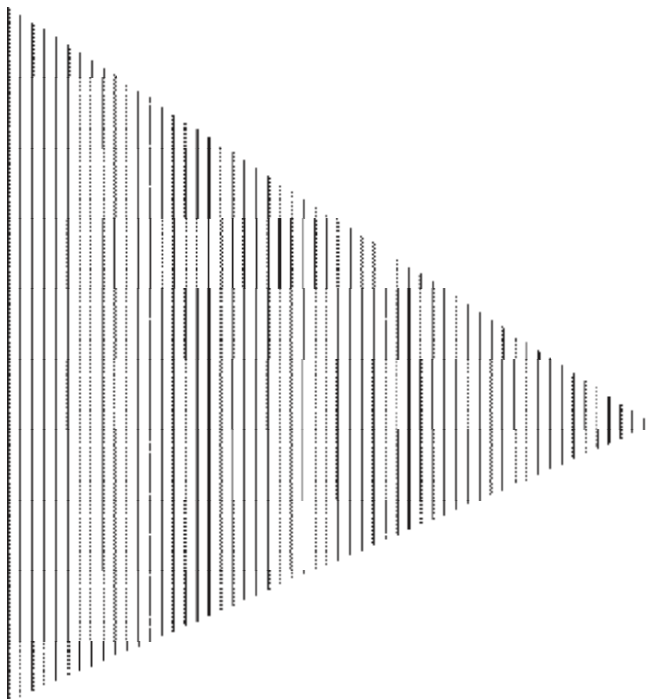
Kontaktinformācija

Linda Sīle
Konsultāciju pakalpojumi
“Ernst & Young Baltic”
Muitas iela 1
Rīga LV-1010
Latvija
Tel. +371 67043813
E-pasts: linda.sile@lv.ey.com

www.ey.com/latvia

**Paldies par uzmanību un
veiksmi turpmākajā darbā!**